

Agnieszka Tambor

 <https://orcid.org/0000-0003-1536-8986>

Uniwersytet Śląski w Katowicach
Katowice, Polska

Półka filmowo-teatralna 2024

Film and Theatre Shelf 2024

Abstract

The text offers a reflection on developments in Polish film and theatre culture in 2024. Its symbolic point of reference is the greatest success of the year – *The Zone of Interest* by Jonathan Glazer, a production made entirely in Poland, awarded two Oscars and widely discussed for its original way of speaking about the Holocaust. The “Shelf 2024” features four works. *Loss of Balance* by Korek Bojanowski, a film addressing manipulation and abuse in the acting milieu, as well as the tension between art and ethics. Netflix’s *Penguin Mothers* – a series about the everyday lives of families raising children with disabilities, showing both the heroism and the vulnerability of parents. *Słoboda*, produced for SkyShowtime, which combines a crime narrative with the little-known episode of the Goralenvolk during World War II and the rich folklore of Podhale region. The final work discussed is *Godej do mie* – a play by Robert Talarczyk that takes place not on a theatre stage but in a hotel apartment. This extraordinary performance tells the story of trauma after the loss of a child and presents the Silesian language as a vehicle of emotions. The play is also slated for a film adaptation. Each of the works under discussion is accompanied by (glotto)didactic proposals, highlighting their potential for exploring language, emotions, identity, and culture. The text concludes with a filmography and bibliography, including both Polish and international productions, which provide the context for the 2024 premieres.

Keywords

film, cinema, Poland, 2024, Oscar, Polish film

Abstrakt

Niniejszy tekst to refleksja nad rokiem 2024 w polskiej kulturze filmowej i teatralnej. Symbolicznym punktem odniesienia jest największy sukces, jakim okazała się *Strefa interesów* Jonathana Glazera – produkcja w całości realizowana w Polsce, nagrodzona dwoma Oscarami i szeroko komentowana ze względu na oryginalny sposób mówienia o Zagładzie. Na „Półce 2024” znalazły się cztery produkcje. *Utrata równowagi* Korka Bojanowskiego, film poruszający temat manipulacji i nadużyć w środowisku aktorskim oraz balansowania między sztuką a etyką. *Matki pingwinów* Netflixsa – serial o codzienności rodzin wychowujących dzieci z niepełnosprawnościami, pokazujący heroizm, a jednocześnie słabość rodziców. *Słoboda*, zrealizowana dla SkyShowtime, łącząca intrygę kryminalną z mało znanym epizodem II wojny światowej i bogatym folklorem Podhala. Ostatnią propozycją jest *Godej do mie* – spektakl Roberta Talarczyka, który zamiast na scenie teatralnej, rozgrywa się w apartamencie hotelowym. To niezwykle przedstawienie, opowiadające o traumie po stracie dziecka i o języku śląskim jako nośniku emocji. Sztuka doczeka się także ekranizacji. Każde z omówionych dzieł uzupełniono o propozycje (glotto)dydaktyczne, wskazujące ich potencjał w pracy nad językiem, emocjami, tożsamością i kulturą. Tekst zamyka filmografia i bibliografia, obejmująca zarówno polskie, jak i światowe produkcje, które tworzą kontekst dla premier 2024.

Słowa kluczowe

film, kino, Polska, 2024, Oscar, film polski

Rok 2024 w Polsce upłynął pod znakiem oczekiwań oscarowych. Płonne okazały się nadzieje związane z filmem *Chłopi*, nie zawiodła jednak produkowana w Polsce i zrealizowana z ogromnym udziałem polskich twórców *Strefa interesów* Jonathana Glazera. Produkcja ostatecznie zdobyła dwa Oscary (najlepszy film międzynarodowy i najlepszy dźwięk) oraz szereg innych nagród. Opowieść o Rudolfie Hössie – komendancie obozu koncentracyjnego KL Auschwitz – i jego rodzinie żyjącej tuż obok lagrowych murów, w Polsce wywołała szczególnie mocny rezonans.

Opowiadając o banalności zła i Zagładzie widzianej oczami komendanta obozu w Auschwitz, Glazer ani na chwilę nie pokazuje obozu śmierci. Nie interesuje go bowiem powielanie infernalnych krajobrazów, ale artystyczno-intelektualna prowokacja. Podczas gdy na małych i wielkich ekranach roi się od holocaustowego kiczu (...) brytyjski reżyser prowokuje, pokazując obozowy świat jako tytułową strefę interesu, gdzie toczy się normalne życie, ludzie zarabiają pieniądze, czerpią korzyści, budują własny świat. Inspirowana powieścią Martina Amisa *Strefa interesów*, jeden z najodważniejszych filmów minionych dwunastu miesięcy w polskich kinach, udowadnia, że o holokauście wciąż opowiadać można w oryginalny i moralny sposób (Staszczyszyn, 2025a).

Warto podkreślić gigantyczny polski wkład w kręcenie tego filmu. Zdjęcia do *Strefy interesów* realizowane były w Oświęcimiu, to sprawa oczywista, ale także w Książu, Łodzi, Cieplicach Zdroju oraz w jednej z najpopularniejszych śląskich lokacji filmowych¹, czyli w gmachu Sejmu Śląskiego, który zobaczyć można w końcowych sekwencjach filmu. Całość zdjęć została zrealizowana w Polsce, poza Polską dokonała się tylko postprodukcja.

W cieniu globalnego sukcesu *Strefy interesów* pojawiło się wiele polskich tytułów, które – choć w mniejszej skali – próbowały dotykać

¹ Koproducentem filmu, za sprawą dofinansowania produkcji ze środków Śląskiego Funduszu Filmowego, jest Instytucja Filmowa „Silesia-Film”.

tematów równie istotnych: historii, tożsamości, wykluczenia, społecznych tabu. Wszystkie te dzieła – obok „filmu roku” – układają się w panoramę kultury polskiej, która coraz odważniej stawia trudne pytania i odpowiada na nie z charakterystycznym dla siebie kolorytem i różnorodnością form: od kameralnych dramatów, przez seriale poruszające aktualne problemy społeczne, aż po eksperymentalne projekty teatralne przenoszone na ekran.

Utrata równowagi,
reż. Korek Bojanowski

Film, który otwiera tegoroczną „Półkę”, to bez wątpienia jedno z najgłośniejszych i najważniejszych wydarzeń minionego roku w polskim kinie. *Utrata równowagi* – debiut fabularny Korka Bojanowskiego – to z całą pewnością debiut nie tylko udany, lecz także prezentujący nową jakość polskiego kina o młodych:

Opowieść o toksycznych relacjach władzy i pokusach manipulacji [Bojanowski – A.T.] rozpisuje na grupę młodych ludzi, a wśród nich: córkę znanej aktorki, poukładanego chłopaka, któremu brakuje iskry szaleństwa, i „bad boy’a” obdarzonego talentem, ale pozbawionego dyscypliny. Sposób, w jaki reżyser kreśli obraz młodego pokolenia, jest największą siłą *Utraty równowagi*. Wierzymy w ten świat, rozpoznajemy tych bohaterów, czujemy ich napięcie, niespełnienia, życiową prawdę (Staszczyszyn, 2025b).

Główną bohaterką filmu jest Maja, studentka ostatniego roku wydziału aktorskiego, która straciła wiarę we własne siły i ochotę na bycie aktorką. Chciałaby zająć się czymś bardziej przewidywalnym i stabilniejszym, a jednak na jej drodze staje nowy reżyser – Jacek. Charyzmatyczny, oscylujący na pograniczu manipulacji i gry psychologicznej, przekraczający granice, w pierwszym momencie staje się dla studen-

tów objawieniem. Szybko okazuje się jednak, że wszystko ma swoją cenę – cenę, którą w pewnym sensie zapłacić będą musieli wszyscy bohaterowie tego dramatu.

Twórcy filmu tkają na oczach widza sieć powiązań i nawiązań zarówno do popkultury², jak i do kultury wysokiej. I tak Korek Bojanowski / reżyser Jacek „swojej bohaterce każe wchodzić na ścieżkę Lady Makbet, której rolę ta właśnie przygotowuje pod opieką manipulującego wykładowcy. Z czasem w umyśle młodej aktorki zacierają się granice między kreowaną postacią a własną tożsamością. Filmowa Maja zaczyna nie tylko mówić słowami szekspirowskiej bohaterki, ale też jej emocje, uczucia i paranoje stają się bliźniaczo podobne do tych odgrywanych na scenie” (Staszczyszyn, 2025b).

Utrata równowagi to obraz ciężki, niełatwy w odbiorze, ale właśnie dlatego tak ważny i pochłaniający widza bez reszty. To film o patologiach systemu, z którego wyszli zarówno reżyser, jak i aktorzy pojawiający się na ekranie. Twórcy nie boją się sięgnąć po temat od dawna dyskutowany w Polsce: nieetyczne metody pracy stosowane na uczelniach artystycznych:

Mówiono nam, że teatr jest najważniejszy, że nieważne czy jesteś chory, czy umarła ci matka lub ojciec, to musisz być wieczorem i zagrać spektakl. Dlatego musisz być twardy. Do znudzenia powtarzano, że musisz mieć wrażliwość motyla, ale skórę słonia. Istniało więc wśród większości profesorów przeświadczenie, że muszą nas do tego przygotować. Bo kiedy pójdziemy dalej w życie, będziemy się spotykać z reżyserami, którzy są kapryśni, gwałtowni i wybuchowi (Arciuch, 2025).

² „(...) Bojanowski próbuje połączyć *Whiplash* Damiena Chazelle’a, opowieść o obsesji sukcesu i chorobliwym dążeniu do doskonałości, z *Tár* Todda Fielda, najciekawszą jak dotąd kinową analizą kultury »woke« oraz zjawiska tzw. »cancel culture«” (Staszczyszyn, 2025b). Do zaproponowanych tytułów można byłoby dodać jeszcze amerykański thriller psychologiczny o baletnicach *Czarny labędz* Darrena Aronofsky’ego z roku 2010.

Film zaczyna się mocnym mottem: „Muszę was zgwałcić, żeby nie zgwałcił was świat”. I to właśnie ten cytat ustawia ton narracji – pełnej napięcia, dramatycznych emocji i pytań o granice sztuki oraz wychowania. Produkcja z jednej strony portretuje świat młodych artystów, stojących na progu prawdziwego życia, z drugiej – pokazuje mroczną stronę instytucji, które powinny wspierać, a które w istocie niszczą w imię „wyższej idei”. To film dla widzów, którzy są gotowi zadać sobie pytanie: czy cel artystyczny naprawdę uświęca środki?

Propozycja (glotto)dydaktyczna

1. Czym jest władza (kontekst społeczny) – dyskusja o relacjach władzy, nadużyciach w instytucjach (nadużycia w instytucjach artystycznych i na uczelniach wyższych ciągle pozostają tematem tabu), mobbingu, przemocy psychicznej i fizycznej.
2. Teatr jako lustro życia (kontekst literacki) – Maja i jej Lady Makbet: jak młoda aktorka balansuje między kreacją a własną psychiką? *Utrata równowagi* jako narzędzie do interpretacji literacko-filmowej oraz porównań z dramatem Szekspira.
3. Emocje w języku, język w emocjach (kontekst psychologiczny) – film obfituje w sceny intensywne, nacechowane psychologicznie. To materiał do ćwiczeń językowych i psychologicznych wokół słownictwa związanego z emocjami, napięciem i konfliktami.

Matki pingwinów (serial Netflix)³

Kolejna propozycja to serial Netfliksa *Matki pingwinów* – produkcja, która odważnie podejmuje temat dzieci z niepełnosprawnościami, a przede wszystkim – ich rodziców. Serial, choć nie jest wolny od błędów czy scenariuszowych niezręczności, warto obejrzeć, by zastanowić

³ W 2025 roku ukaże się 2. sezon serialu.

się nad ważnymi obszarami wciąż tabuizowanymi w polskiej kulturze. Pierwszym z nich jest wizerunek osób z niepełnosprawnościami i ich funkcjonowanie w społeczeństwie. Drugim – i zdaje się jeszcze ważniejszym – codzienność ich rodziców. Serial przypomina, że to oni często niosą największy ciężar: zmagają się z systemem, z codziennym wysiłkiem i frustracją, a jednocześnie mają pełne prawo do buntu, do negatywnych emocji, do zmęczenia rzeczywistością, która ich otacza.

Twórcy serialu ilustrują podjętą problematykę poprzez przedstawienie losów kilku bohaterów i bohaterek:

Główną bohaterką serialu jest Kamila Barska (Masza Wągrowcka), matka Jasia (Jan Lubas), zawodniczka MMA, której syn zostaje nagle usunięty ze szkoły za atak na szkolną koleżankę. Podczas diagnozy psychologicznej okazuje się, że Jaś jest w spektrum autyzmu, czego jego matka z początku nie chce zaakceptować, lecz z czasem musi, co boleśnie uświadamia jej właśnie syn. Bohaterka serialu musi więc sama wpierw wyleczyć się ze stygmatyzowania własnego dziecka jako kogoś nienormalnego, kto jest poza nawiasem tych, którzy mają jakąkolwiek szansę na szczęśliwe życie, nim sama będzie w stanie mu pomóc oraz w jego oczach naprawdę stać się oparciem (Korczyński, 2024).

Pozostali bohaterowie nakreśleni są równie interesująco, reprezentują różne klasy społeczne, mają różne problemy, „w tym ten najważniejszy – brak społecznej akceptacji, pozostawienie na marginesie przez państwo, jako elementów zbędnych, nierokujących, którymi pogardzać będzie nawet szkoła” (Korczyński, 2024). *Matki pingwinów* nie są więc klasycznym dramatem rodzinnym, lecz próbą uchwycenia złożoności emocji, które towarzyszą rodzicom w sytuacjach granicznych. Serial daje głos tym, których często nie słychać, pokazując, że obok heroizmu i siły jest także miejsce na słabość, zniechęcenie, zmęczenie – i że to wcale nie czyni rodziców gorszymi.

Serial warto skonstrastować lub połączyć z innymi polskimi tytułami dotyczącymi podobnych tematów: *Chce się żyć* (2013, reż. M. Pieprzycą), *Śubuk* (2022, reż. J. Lusiński) lub *Święto ognia* (2023, reż. K. Dębska).

Propozycja (glotto)dydaktyczna

1. Rodzina (dys)funkcyjna (kontekst społeczny) – rozmowa o tym, jak funkcjonują osoby z niepełnosprawnościami i ich bliscy, jakie są społeczne postawy wobec inności i wykluczenia.
2. Emocje niewygodne, ale prawdziwe (kontekst psychologiczny) – serial otwiera przestrzeń do rozmowy o prawie do złości, bezsilności i zmęczenia. To materiał do ćwiczeń językowych wokół słownictwa opisującego trudne emocje, a jednocześnie do refleksji nad ich społeczną akceptacją.
3. Między dramatem rodzinnym a literaturą (kontekst literacki) – jak kultura, od tragedii po prozę, pozwala mówić o trudach i ograniczeniach roli rodzica? Serial wpisuje się w tradycję opowieści o „rodzicielstwie w kryzysie”, obecnych w literaturze od dramatów antycznych (np. *Medea* Eurypideisa) po polską literaturę współczesną (np. Olga Tokarczuk czy Joanna Bator).

Śleboda (serial SkyShowtime)

Kolejna propozycja to *Śleboda* – produkcja platformy SkyShowtime, serial łączący współczesny kryminał z historią. Główną bohaterką jest młoda antropolożka, która wraca w rodzinne strony – w Tatry – by napisać książkę. Jej przyjazd do Zakopanego niespodziewanie staje się początkiem zagmatwanej historii kryminalnej. Od momentu odkrycia ciała zamordowanego górala Jana Ślebody narracja rozwija się na dwóch planach: współczesnego kryminału oraz opowieści o dramatycznych epizodach z dziejów Podhala. W tle wydarzeń twórcy przywołują inicjatywę Goralenvolk – mało znany wątek z okresu II wojny światowej, kiedy to Niemcy próbowali przekonać górali, by wyrzekli się polskiej

tożsamości na rzecz góralskiej, co miało ułatwić późniejszą germanizację. To temat wciąż słabo obecny w polskiej edukacji i kulturze popularnej⁴, a serial wydobywa go w atrakcyjnej, fabularnej formie. Pojawiają się także późniejsze odniesienia historyczne – okres komunizmu, skomplikowane losy regionu i ludzi, którzy starali się zachować własną tożsamość.

Bardzo ważnym elementem serialu jest z całą pewnością udana próba ukazania góralskiego folkloru, dumy górali z własnego dziedzictwa kulturowego oraz umiejętne mieszanie gwary podhalańskiej z językiem literackim:

Góralski folklor jest tu odczuwalny w niemal każdej scenie – już samo intro serialu pozwala zanurzyć się w osnutej podhalańskimi legendami ludowości, która pojawia się na ekranie. Zachwycają górskie kadry, zachwycają ubrani w tradycyjne stroje bohaterowie, zachwycają starannie udekorowane wnętrza domów. I o tyle, o ile w większości przypadków ta scenografia naturalnie wpasowuje się w opowieść, to w niektórych momentach można pomyśleć, że twórcy chcieli podkreślić ten folklorowy klimat aż za bardzo – za przykład może posłużyć odjeżdżający z domu denata policjant

⁴ Poruszony filmowo po raz pierwszy na szeroką skalę dopiero w roku 2024 w filmie Marcina Koszałki *Biała odwaga*, która ujmuje temat „po bożemu”, osadzając fabułę właśnie w czasach II wojny światowej. „Marcin Koszałka, tworząc swój film, wykonał odważny ruch, decydując się przerwać tabu narosłe wokół tematu Goralenvolk – ruchu ideologicznego, zgodnie z którym górale podhalańscy mieli stanowić osobne plemię pochodzenia germańskiego i tym samym – w przeciwieństwie do Polaków – przynależać do rasy panów. To na fali tej idei część mieszkańców Podhala zdecydowała się na kolaborację z nazistami podczas II wojny światowej, w efekcie jej propagandowego podsycania Zakopane odwiedził Hans Frank entuzjastycznie przyjęty i obdarowany złotą pamiątkową ciupagą, a w skład SS włączono góralski legion złożony z 200 ochotników. Tyle mówią fakty, jednak to nie one są dla reżysera *Białej odwagi* najistotniejsze. Koszałka stawia bowiem pytanie o to, jakie decyzje podejmuje człowiek w starciu z historią, jaka za nic nie chce się dać sprowadzić do prostych podziałów na dobro i zło” (Mynarska, b.d.).

na koniu, choć przyjechał radiowozem, czy też sceny z piciem śliwownicy, która najwyraźniej znajduje się w każdym góralskim domu i jest remedium na wszystkie problemy bohaterów (Bortniak, 2024).

Śleboda to jednak nie tylko opowieść o historii i góralskiej kulturze. To przede wszystkim świetnie zrealizowany kryminał – mocno osadzony w górskim krajobrazie, z dobrze skonstruowaną intrygą i obsadą, która nadaje postaciom wiarygodności. To na pewno bardzo ważna pozycja, na szerokim przecież rynku polskich filmów i seriali kryminalnych, i jest to z całą pewnością zasługą literackiego pierwowzoru autorstwa Michała i Małgorzaty Kuźmińskich⁵. Serial działa na kilku poziomach: jako rozrywka, jako przypomnienie trudnych momentów w historii i jako portret społeczności góralskiej.

Propozycja (glotto)dydaktyczna

1. Pamięć zbiorowa jako lustro historii (kontekst społeczno-historyczny) – dyskusja o tym, jak kultura popularna może przypominać mniej znane epizody historii, np. Goralenvolk. Co mówi nam to o relacji między pamięcią lokalną a narodową?
2. Kryminał jako gatunek (kontekst literacko-filmowy) – analiza schematów literatury i filmu kryminalnego: intryga, śledztwo, tajemnica, budowanie napięcia. Dyskusja o tym, jak mechanizmy kryminału wpływają na sposób opowiadania i angażowania widza.
3. Język i kultura regionu (kontekst kulturowy) – praca ze słownictwem i idiomami związanymi z górami i kulturą góralską. Analiza tego, jak język i krajobraz tworzą tożsamość bohaterów i całej społeczności.

⁵ „To pierwszy tom cyklu o Annie Serafin i Sebastianie Strzygoniu, w którym dociekliwość antropolożki Anny łączy się z dziennikarskim zacięciem Sebastiana do tropienia sensacji” (Adamczewska, 2025).

Godej do mie,

reż. Robert Talarczyk (przedstawienie teatralne,
Teatr Śląski im. S. Wyspiańskiego)

Ostatnia propozycja „Półki 2024” to zaproszenie na Śląsk. Spektakl *Godej do mie* to jedno z najbardziej niezwykłych doświadczeń teatralnych, w jakich widz może uczestniczyć, i choćby tylko z tego powodu warto przyjechać do Katowic, by wziąć udział w tym nadzwyczajnym wydarzeniu. Zamiast w przestrzeni sceny Teatru Śląskiego akcja rozgrywa się w apartamencie jednego z prestiżowych katowickich hoteli. Widzowie wraz z aktorami wchodzą do pokoju (odgrywającego rolę mieszkania) i stają się częścią historii – siedzą pod ścianami, podążają z bohaterami do innych pomieszczeń, a czasem zostają wciągnięci do interakcji. Pytania, które padają, dotyczą macierzyństwa, tożsamości i rodzinnych wyborów.

Przedstawienie opowiada historię pary, która straciła dziecko. Trauma staje się punktem wyjścia do rozmowy o tym, jak ułożyć życie na nowo po bolesnym doświadczeniu, jak żyć ze sobą, z poczuciem winy, z narastającymi emocjami, które wybuchają z siłą wulkanu. To angażujący widza nie tylko przestrzennie, lecz także emocjonalnie teatr intymny, stanowiący jednocześnie opowieść, w której każdy odnajdzie część swoich wahań, wątpliwości i wspomnień:

To jest spektakl, w którym nie ma bezpiecznego dystansu. Kiedy widz siedzi metr od ciebie i patrzy ci w oczy, nie możesz uciec w żadną konwencję. Trzeba być całkowicie szczerym (Radzikowska, Tambor, 2025).

Najważniejszym elementem przedstawienia jest język. On mówi: „Godej do mie”, ona odpowiada: „No przecież do ciebie mówię”. On wybiera śląszczyznę, ona polszczyznę... do czasu. Język śląski staje się tutaj językiem emocji, prawdziwego wyrazu, wspólnoty. „Śląski w tym spektaklu nie jest gadaniem dla folkloru. To jest język, w którym

bohaterowie potrafią mówić o tym, co najważniejsze – o miłości, bólu, o stracie” (Radzikowska, Tambor, 2025). Tożsamość rodzinna, społeczna i regionalna spletają się tu z doświadczeniem żałoby i próbą odnalezienia nowego sensu w życiu. „Wieczór kończy kolacja w hotelowej restauracji, podczas której mamy okazję porozmawiać z aktorami. Jak mówią marzyło im się, by móc bezpośrednio po tym, jak zagrają usłyszeć i przekonać się, jak ludzie ich odbierają i jak przeżyli to, co zobaczyli” (Ciszek, 2024).

W 2025 roku spektakl doczeka się także ekranizacji. Historia Agi i Darka zostanie w filmie znacznie bardziej rozbudowana i opleciona dodatkowymi postaciami i kontekstami. W ekranowej wersji pojawi się m.in. Grażyna Bułka, która podkreśla, że „[t]o nie będzie zwykłe przeniesienie teatru na ekran. Chodzi o to, żeby zachować intymność i emocjonalne napięcie, ale opowiedzieć tę historię filmowym językiem” (Bułka, Tambor, 2025). Dzięki temu *Godej do mie* nie pozostanie tylko dziełem teatralnym – jako ekranizacja spektaklu zyska szansę dotarcia do szerszej publiczności.

Propozycja (głotto)dydaktyczna

1. Tożsamość w języku (kontekst językowo-kulturowy) – analiza relacji między polszczyzną a śląszczyzną w spektaklu. Jak wybór języka kształtuje emocje i relacje rodzinne? Zasadna będzie w tym kontekście także dyskusja o walorach dwujęzyczności.
2. Teatr i film (kontekst kulturowy) – porównanie wersji teatralnej i filmowej. Jak zmienia się odbiór i postrzeganie fabuły, gdy spektakl zostaje przeniesiony na ekran?
3. Radzenie sobie ze stratą (kontekst psychologiczny) – rozmowa o żałobie, traumie i próbach odbudowy życia. Jak sztuka pomaga przepracować trudne doświadczenia?

Filmografia

- Biała odwaga*, 2024, reż. M. Koszałka, scen. Ł. Maciejewski, M. Koszałka, zdj. M. Koszałka, muz. J. Grudzień, wyst.: F. Pławiać, J. Świeżewski, S. Drzymalska, J. Gierszał.
- Chce się żyć*, 2013, reż. M. Pieprzycyca, scen. M. Pieprzycyca, zdj. P. Dyllus, muz. B. Chajdecki, wyst.: D. Ogrodnik, K. Zawadzka, D. Kolak, K. Tkacz, A. Jakubik.
- Czarny łabędź (Black Swan)*, 2010, reż. D. Aronofsky, scen. M. Heyman, A. Heinz, J. McLaughlin, zdj. M. Libatique, muz. C. Mansell, wyst.: N. Portman, M. Kunis, V. Cassel.
- Godej do mie*, 2024, reż. R. Talarczyk, wyst.: A. Radzikowska, D. Chojnacki.
- Matki pingwinów*, 2024, serial Netflix, reż. K. Kochańska-Bajon, J. Szalc, scen. K. Kochańska-Bajon, D. Trzaska, N. Lewandowska, zdj. M. Sobieraj, muz. J. Rogiewicz, B. Tyciński, wyst.: M. Wągrocka, B. Wypych, M. Rózcza, T. Tyndyk, J. Lubas.
- Strefa interesów*, 2023, reż. J. Glazer, scen. J. Glazer, zdj. Ł. Żal, muz. M. Levi, wyst.: C. Friedel, S. Hüller, A. Drobnik, C. Pękala.
- Śleboda*, 2024, serial SkyShowtime, reż. M. Gazda, B. Blaschke, scen. K. Frankowska, K. Golenia, zdj. T. Augustynek, muz. M. Komasa, A. Komasa-Łazarkiewicz, wyst.: M. Dębska, M. Musiał, P. Pacek, J. Englert, H. Englert.
- Śubuk*, 2022, reż. J. Lusiński, scen. J. Lusiński, S. Augustyniak, zdj. B. Nalazek, muz. H. Rani, wyst.: M. Gorol, A. Seweryn, M. Malikowska, F. Pławiać.
- Święto ognia*, 2023, reż. K. Dębska, scen. K. Dębska, zdj. W. Płóciennik, muz. B. Chajdecki, wyst.: P. Pytlak, T. Sapryk, K. Preis, K. Gruszka, J. Drabik.
- Tár*, 2022, reż. T. Field, scen. T. Field, zdj. F. Hoffmeister, muz. H. Guðnadóttir, wyst.: C. Blanchett, N. Merlant, N. Hoss, M. Strong.
- Utrata równowagi*, 2024, reż. K. Bojanowski, scen. K. Bojanowski, K. Priwieziencew, zdj. J. Czerwiński, muz. W. Frycz, wyst.: N. Kaczmarek, T. Schuchardt, O. Rybaczek, A. Smyrgała.
- Whiplash*, 2014, reż. D. Chazelle, scen. D. Chazelle, zdj. S. Meir, muz. J. Hurwitz, wyst.: M. Teller, J.K. Simmons, P. Reiser.

Literatura

- Adamczewska M., 2025, „Śleboda” – kryminał w cieniu Tatr. *Książka kontra serial*, Tulismanore.pl, 16.02.2025, <https://tulismanore.pl/sleboda-kryminal-w-cieniu-tatr-ksiazka-kontra-serial/> [dostęp: 15.08.2025].
- Arciuch T., 2025, *Tamara Arciuch: Sednem przemocy na aktorskich studiach jest źle pojęty etos*, E-teatr.pl, 9.05.2025, <https://e-teatr.pl/tamara-arciuch-sednem-przemocy-na-aktorskich-studiach-jest-zle-pojety-etos-58098> [dostęp: 10.07.2025].
- Bortniak A., 2024, „Śleboda” od SkyShowtime to świetna adaptacja doskonałej książki, Spidersweb.pl, 12.12.2024 [dostęp: 10.07.2025].
- Bułka G., Tambor A., 2025, *Rozmowy bez scenariusza #3*, YouTube, 18.06.2025, <https://youtu.be/uukLVX1wP5Y> [dostęp: 10.07.2025].
- Ciszek J., 2024, *Godej do mie*, Kulturalny Konferansjer, 4.12.2024, <https://kulturalnykonferansjer.pl/blog/teatr-slaski-im-s-wyspianskiego-w-katowicach,5/godej-do-mie,66> [dostęp: 10.07.2025].
- Korczyński O., 2024, „Matki pingwinów”. *Serial, jakiego w Polsce jeszcze nie było*, Film.org.pl, 14.11.2024, <https://film.org.pl/r/matki-pingwinow-serial-jakiego-jeszcze-w-polsce-nie-bylo-recenzja> [dostęp: 5.08.2025].
- Mynarska G., b.d., *Wszystkie odcienie szarości*, Off Camera, <https://offcamera.pl/wszystkie-odcienie-szarosci-recenzja-filmu-biala-odwaga/> [dostęp: 5.08.2025].
- Radzikowska A., Tambor A., 2025, *Rozmowy bez scenariusza #1*, YouTube, 16.06.2025, <https://youtu.be/K9IUW5e7pSQ> [dostęp: 10.07.2025].
- Staszczyszyn B., 2025a, *Najlepsze polskie filmy 2024 roku*, Culture.pl, 14.01.2025, <https://culture.pl/pl/artykul/najlepsze-polskie-filmy-2024-roku> [dostęp: 10.06.2025].
- Staszczyszyn B., 2025b, „Utrata równowagi” reż. K. Bojanowski, Culture.pl, 8.05.2025, <https://culture.pl/pl/dzielo/utrata-rownowagi-rez-korek-bojanowski> [dostęp: 10.08.2025].

AGNIESZKA TAMBOR – PhD, Institute of Cultural Sciences, University of Silesia, Katowice, Poland / dr, Instytut Nauk o Kulturze, Uniwersytet Śląski w Katowicach, Polska.

Conducts research on film, glottodidactics and culture. For many years she has been cooperating with the School of Polish Language and Culture. She is

a lecturer at Postgraduate Qualification Studies in Teaching Polish Culture and Polish as a Foreign Language (Polish, foreign and online editions) and Postgraduate Regional Studies. She conducts media education training for ORPEG, the Political Criticism Club and other institutions. She is an author and manager of international projects promoting the Polish language and culture: With Polish Cinema into the World, 100 Ecofacts that Every Learner of Polish Should Talk About, Language Competence – Task Innovation, Spoken Poland, Spread your Wings Like an Eagle, 100 Facts from the Polish History that Every Foreigner Should Know (www.100faktowzhistorii.pl). She is a Polish film promotor – she took part, among others, at Polish Days in Prešov and Shenyang, in cultural events in Beijing, Curitiba, and Jakarta – everywhere trying to increase knowledge about Polish cinema. For many years she has conducted entrance exams in Polish for candidates wanting to study at the University of Silesia. She has conducted workshops for teachers abroad, including the United States, Brazil, Canada, Kazakhstan and China. Her publications also include didactic games (e.g. Ekomemory [Ecomemory]), and numerous textbooks such as *Nowa polska półka filmowa. 100 filmów, które każdy cudzoziemiec zobaczyć powinien* [A New Polish Film Shelf. The 100 Films that Every Foreigner Should See] (Katowice 2015), *Polska półka filmowa. Krótkometrażowe filmy aktorskie i animowane w nauczaniu języka polskiego jako obcego* [A Shelf of Polish Film. Short Acting and Animated Films in Teaching Polish as a Foreign Language] (with J.H. Budzik, Katowice 2018), *(Nie)codzienny polski. Teksty i konteksty* [Uncommon/Everyday Polish. Texts and Contexts] (Katowice 2018), *Licz na Banacha* [Count on Banach] (Katowice 2019; a textbook for teaching specialist vocabulary in the exact sciences), *Śląskie ścieżki filmowe* [Paths of Silesian Film] (Katowice 2022), and *Polacy znani i nieznani* [Known and Unknown Poles] (Katowice 2023). She runs a blog and film channel Polska Półka Filmowa: <https://www.youtube.com/polskapolkafilmowa>, www.polskapolkafilmowa.pl, that can be found on the most popular social media.

Filmoznawczyni, glottodydaktyczka, kulturoznawczyni. Od wielu lat współpracuje ze Szkołą Języka i Kultury Polskiej. Wykłada na Podyplomowych Studiach Kwalifikacyjnych Nauczania Kultury Polskiej i Języka Polskiego jako Obcego (edycje polskie, zagraniczne i online) oraz Podyplomowych Studiach z Wiedzy o Regionie. Prowadzi szkolenia z zakresu edukacji medialnej dla ORPEG, Światlicy Krytyki Politycznej i innych instytucji. Jest autorką i kierowniczką międzynarodowych projektów promujących język polski i kulturę polską: Z kinem polskim w świat, 100 ekofaktów, o których każdy uczący się polskiego mówić

powinien, Kompetencja językowa – innowacja zadaniowa, Polska na językach, Rozwiń skrzydła jak orzeł, 100 faktów z historii Polski, które każdy cudzoziemiec znać powinien (www.100faktowzhistorii.pl). Promotorka filmu polskiego – brała udział m.in. w Polskich Dniach w Preszowie i Shenyangu, w wydarzeniach kulturalnych w Pekinie, Kurytybie, Dżakarcie – wszędzie starając się zwiększać wiedzę o polskim kinie. Prowadziła warsztaty dla nauczycieli za granicą, m.in. w Stanach Zjednoczonych, Brazylii, Kanadzie, Kazachstanie i Chinach. Jest autorką wielu artykułów i książek związanych z nauczaniem kultury polskiej i języka polskiego. Wśród jej publikacji są także gry dydaktyczne (np. Ekomemory) oraz liczne podręczniki, m.in.: *Nowa polska półka filmowa. 100 filmów, które każdy cudzoziemiec zobaczyć powinien* (Katowice 2015), *Polska półka filmowa. Krótkometrażowe filmy aktorskie i animowane w nauczaniu języka polskiego jako obcego* (z J.H. Budzik, Katowice 2018), *(Nie)codzienny polski. Teksty i konteksty* (Katowice 2018), *Licz na Banacha* (Katowice 2019; podręcznik do nauczania słownictwa specjalistycznego z zakresu nauk ścisłych), *Śląskie ścieżki filmowe* (Katowice 2022) oraz *Polacy znani i nieznani* (2023). Prowadzi społecznościowy kanał Polska Półka Filmowa (<https://www.youtube.com/polskapolkafilмова>, www.polskapolkafilмова.pl), który można znaleźć w najpopularniejszych mediach społecznościowych.

E-mail: agnieszka.tambor@us.edu.pl